

Avrupa: Bir meşruiyet ideolojisi

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Ben, Avrupa'ya girmek ya da Avrupalı olmak düşüncesinin Türkiye ve Türk modernizasyonu açısından asla erişilmeyecek bir amaç olarak saptandığı kanısındayım. O nedenle Avrupa'ya girmek çabası somut bir noktaya, mesela Kopenhag

Kriterleri'ni uygulamaya gelince bundan kaçınıyoruz. Çünkü, o amaç ortadan kalkacak. Bu konuda en büyük tedirginliğin de askeriye tarafından yaşandığı artık Mesut Yılmaz'ın açıklamalarıyla ortaya çıkmış bir husus. Ben de onu tartışmak istiyorum: Neden, Batılılaşmanın öncüsü bu kurum şimdi Avrupa'dan uzak duruyor?

Avrupalılaşma süreci bizde yaklaşık 160 yıllık bir serüvendir. Bunun yüz yıllık kısmını somut ve ordu desteğindeki modernizasyon hareketi diye tanımlamak mümkün. Cumhuriyet ise bu oluşumların sonucudur. Cumhuriyetin kurucu zihinsel öğelerinin, ki esas olarak laiklik ve Batılılaşmadır, ordu desteğinde geliştiği belli. Ayrıca Osmanlı Devleti bir köylü toplumuydu ve köylü toplumlarında modernleşme daima ordudan başlar. Bizde de öyle olmuştur. O nedenle orduyu Batılılaşmanın ve

modernizasyonun başında görmemek olanaksızdır. Peki, şimdi, ne oldu da ordu Avrupa'ya girmeye karşı çıkıyor; hiç değilse bu konuda tedirgin davranıyor?

Bizdeki Avrupa düşüncesi 'kültürel Avrupa' düşüncesiyle asla özdeşleşmemiştir. Kültürel Avrupa, hukuk ve demokrasi esaslı bir toplum anlayışıdır. Merkezi ve otoriter müdahaleyi reddeden bir yaklaşımdır. Ordu ya da bir başka kurum değil sivilitenin kendisi toplumun hâkimidir. Bu anlamda bizim toplum anlayışımız ve düzenimiz Avrupa'yla çelişir. Biz ordunun ya da başka taşıyıcı (vesayetçi) kurumların (mesela bir döneme kadar CHP, yani kurucu parti ve aydınlar) öncülüğünü kabul ederiz. Bu, ne kadar çabalarsak çabalayalım bizim demokrasiyle aramızda gideremeyeceğimiz ciddi ve yapısal bir uzlaşmazlığın varlığını gösterir.

Oysa Avrupalılaşmanın bugün geldiği ve bizden somut adımlar atmamızı istediği nokta budur. O adımları atarsak geniş ölçüde bu modeli ve onun araçsal kurumlarını değiştireceğiz, yapısal bir dönüşüm yaşayacağız. İşte, askeriye de bundan rahatsız oluyor. Çünkü toplumsal değişimin bir sonucu olarak CHP gibi destekçi kitle örgütlerinin de ortadan kalkmasıyla ordu kendisini inandığı ülkülerin ve bu anlattığım zihinsel tasarımın tek koruyucusu olarak görüyor, bunun ortadan kalkmasının bir anlamda ideolojik

varlığını tehdit edeceğini varsayıyor. Şariat ve bölücülük meseleleri bu modelin somutlaştırılması için kullanılan araçlardır. Elbette gerçek bir yanları vardır ama her iki kavramın da artık gerçekliklerinin ötesinde bir araçsallık ve kurgu kazandığı açıktır. Kaldı ki, sürekli bu iki kavrama gönderme yapmak ordunun daima kurucu zihniyetinin içinde yaşaması, onun dışına çıkamaması anlamına gelir.

Dolayısıyla bu kadarına bakarak Avrupalılaşmanın Türkiye'deki 'öncü' kurumların kendilerine varlıksal (ontolojik) bir gerçeklik kazandırma ve gene varoluş nedenlerini meşrulaştırma aracı olduğunu söylemekte hiçbir sakınca yok. Sonuç olarak, eğer hukuki - demokratik bir toplum sadece yasa düzeyinde değil işlev düzeyinde de kendi kendisini götürebiliyorsa ne orduya ne de başka bir kuruma gerek kalacaktır. İşte, Batılılaşma sürecini başlatan askeriye şimdi onun karşısında tedirginlik duymasının asıl nedeni budur. Buradan hareketle de hem Batılılaşma düşüncesinin hem de onu ideoloji olarak alan Kemalizmin aslında 'içe dönük' yaklaşımlar olduğu söylenebilir.

Kendisine 'öncü-öğretmen-ilerici' rolü biçen, Avrupa muhalifi aydınlar da bu çemberin içindedir. Yoksa askeriyeyle niçin aynı üslubu ve kavramları kullansınlar? Tartışmaya değer bir nokta değil mi?